

LITTERATUR

PER DAHL:

NYTT OM LITTERATUR

Biografier och åter biografier har samlats i skribentens notishög. Låt oss börja med en riktig skurk. Att Lavrentij Pavlovitj Beria kan föras till raden av ryska reformatorer tillsammans med Gorbatjov och Jeltsin är det nog få som spontant kommer på. Amy Knight har dock i *Beria : Stalins first lieutenant* (Princeton University Press, 312 s) dragit upp detta perspektiv. Stalins bödel sköts inte enbart på grund av sina handlingar, utan även därför att partitopparna fruktade hans förslag till reformer, hävdar författarinnan! Men, som en anmälare konstaterar, även om han nu enligt sin biograf inte var värre än de andra bolsjevikledarna, så kvarstår faktum att han fann verkligt nöje i förtryck och hämnd.

Skuggtillvaro

Walter Laqueur spinner på samma svarta tema av ryskt förtryck i sin analys av landets extremhöger från 1905 genom årtienden av skuggtillvaro fram till Zjirinovskij i *Black hundred : the rise of the extreme right in Russia*, (288 s, Harper Collins, New York). Rysslands demokratisering – en sammansvärjning av judar och frimurare? Den extrema högern blandar sig med bolsjevikernas hårda

kärna i avskyn för väst. Samma avsky är faktiskt också temat i biografen över Pierre Laval av Jean-Paul Cointet, *Pierre Laval*, (Fayard, 586 s) en bok i den nya strömmen av franska böcker om Vichy-perioden.

De Gaulle

Låt oss i stället söka uppbyggelse i Daniel Cordiers biografi över motståndshjälten Jean Moulin, vars tredje del just utkommit *Jean Moulin: l'inconnu de Panthéon*, (480 s, Lattès), i vilken Cordier energiskt försvarar Moulin mot anklagelsen att ha varit kommunistagent... Moulins uppdragsgivare, generalen själv, porträtteras faktiskt i två nya engelska biografier: Charles Williams *The last great frenchman* (544 s, Little, Brown), vilken delvis koncentrerar sig på privatpersonen de Gaulle (tydligt utrustad med dåliga nerver) och Andrew Shennans *De Gaulle* (190 s, Longman), med tyngdpunkt vid politiker och mytskaparen. Slutligen kan noteras att även Raymond Aron har ägnats en helguten biografi, *Raymond Aron* (542 s, Flammarion), skriven av Nicolas Bavarez, ett äreminne över forskaren, publicisten och gentlemanen.

Ett liknande äreminne har Mervyn Jones rest över sin vän Michael Foot (*Mi-*

Michael Foot, 570 s, Gollancz), en gång partiledare för labour och nu författare. Men lika hederlig och rationell som Foot tydligen är som person, lika katastrofval var han som partiledare – eller snarare som ordförande ledd av vänstervännerna i partiorganisationen, konstaterar hans biograf. Fast han hade ju inte enbart vänstervänner. Som journalist var han även lojal mot vännen Enoch Powell, även när denne stod som mest på barrikaderna mot invandring! (Powell, inte bara extrempolitiker utan även kännare av klassisk grekiska, ger själv nu ut en ny översättning av Nya testamentet *The evolution of the Gospel*, med kommentarer och inledning, Yale university press, 224 s).

Överårig medelmåtta

Över till något lugnare vatten: Arnhem. Alla som sett Sean Connery i filmen *En bro för mycket* förvånas nog över omdömet i John Baynes *Urquhart of Arnhem* (272 s, Brasseys): en hederlig men nästan överårig medelmåtta! Urquharts karriär fick här sin knäck – han hade efter kriget ett antal viktiga kolonialkommandon, men blev t ex aldrig adlad.

Apropos kolonialkommandon: lagom till slutet har en historia över det brittiska Hongkong givits ut: *A history of Hong Kong* (624 s, Harper Collins) av Dick Wilson, som punkterar ett antal myter. Opiet var inte det bärande elementet i den brittiska politik som resulterade i

koloniens grundande – och förvärvet skedde enligt Wilson inte efter brittiskt diktat utan efter ganska hårda brittisk-kinesiska förhandlingar. Nyanserna till trots lär den marknadsekonomiska koloniens öde knappast ändras.

Ny aristotelisk tankeskola

Till sist något om politik. Michael Oakeshott dog 1990. En Oakeshottindustri är redan i rullning konstaterar en resenent av två Michael Oakeshott-volymer: *Religion, politics and the moral life* (166 s, red T Fuller) och *Morality and politics in modern europe* (115 s, red S R Letwin) från Yale University Press, essäsamlingar som spänner från den tidige filosofen till den sene lätt bohemske religionstänkaren. Tillsammans med Leo Strauss förs samme tänkare av Robert Devigne i *Recasting conservatism : Oakeshott, Strauss and the response to post-modernism* (256 s, Yale University Press), i vilken författaren för fram de båda tänkarna som nydanare på var sida Atlanten. Möjligen växer det även fram en "Gemenskaparindustri" – döpt efter den nyaristoteliska tankeskola som uppmärksammas bland annat i Svenska Dagbladets understreckare. *After MacIntyre* heter ett bidrag, en antologi utgiven av J Horton och S Mendus på Blackwells/Polity Press, uppbyggd av ett femtontal essäer kring den antimodernistiske tänkarens teser.